

صلاحیت‌های مورد نیاز کتابداران کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی در ایران

پروانه ابوطالبی^۱ / محمدحسین بیگلو^۲

چکیده

مقدمه: آموزش‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی در سطوح مختلف، تعلیم نیروی انسانی را برای کار در کتابخانه‌های مختلف پزشکی دنبال می‌کنند. هدف این پژوهش، بررسی صلاحیت‌های مورد نیاز کتابداران دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور و میزان تطابق آن با سرفصل‌های رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی است.

روش کار: پژوهش حاضر از نوع کاربردی است و به شیوه پیمایشی در سال ۱۳۹۵ انجام گرفته است. جامعه آماری پژوهش، اعضای هیأت‌علمی گروه کتابداری پزشکی، مدیران کتابخانه‌ها و کتابداران شاغل در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور بودند که ۲۴۰ نفر به شیوه‌ی نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده‌اند. جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از پرسشنامه‌ی محقق ساخته انجام گرفته است. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۲ تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد، از دیدگاه اعضای هیأت‌علمی صلاحیت‌های جستجوی اطلاعات، از دیدگاه مدیران کتابخانه‌ها صلاحیت‌های مدیریتی و از دیدگاه کتابداران صلاحیت‌های فردی و اخلاقی به عنوان صلاحیت‌های اصلی شناسایی شدند، از دیدگاه هر سه جامعه مورد بررسی، صلاحیت‌های پژوهش، به عنوان کم‌اهمیت‌ترین صلاحیت‌ها بیان شدند. همچنین میزان انطباق صلاحیت‌های مورد نیاز کتابداران با سرفصل‌های رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، در مقطع کارشناسی ۶۰ درصد و در مقطع کارشناسی ارشد ۶۶ درصد ارزیابی شد.

نتیجه‌گیری: کتابداران پزشکی به منظور ارتقاء دانش و مهارت‌های حرفه‌ای خود لازم است از توانایی‌های حرفه‌ای برخوردار باشند و مجموعه صلاحیت‌های ارائه شده در این پژوهش می‌تواند برای حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی مفید و موثر واقع شود.

کلیدواژه‌ها: صلاحیت حرفه‌ای، کتابدار، مدیر کتابخانه، اعضای هیأت‌علمی، دانشگاه‌های علوم پزشکی، ایران

• وصول مقاله: ۹۵/۰۵/۱۷ اصلاح نهایی: ۹۵/۱۰/۰۴ پذیرش نهایی: ۹۵/۱۲/۱۸

۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران
۲. دانشیار گروه آموزشی علوم پایه، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران؛ نویسنده مسئول (mh_biglu@yahoo.com)

در بررسی بیشتر متون، این واقعیت مشخص می‌شود که گرچه انجمن‌های شناخته شده در سطح جهانی صلاحیت‌هایی را برای کار کتابداران معرفی کرده‌اند، اما به نظر می‌رسد که در هر کشوری با توجه به تفاوت‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و تکنولوژیکی خاص هر منطقه، لازم است که این صلاحیت‌ها مورد بازنگری قرار گیرد و با توجه به شرایط هر کشور معرفی و ارایه گردد [۴].

در پژوهش حاضر، برای مشخص نمودن صلاحیت‌ها، مبنای کار استفاده از پژوهش‌های پیشین و مهارت‌های معرفی شده انجمن کتابداران آمریکا بوده است. در این زمینه، مقاله‌های بسیاری در کشورهای مختلف بررسی شد و با نگاه دقیق‌تر به هریک از تقسیم‌بندی‌ها، می‌توان نتیجه گرفت که اصول اساسی در هریک از بررسی‌ها مشابه است و صرفاً با توجه به تفاوت‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و تکنولوژیکی، جزئیات متفاوتی مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

در حوزه پژوهش‌های زبان فارسی، تهوری و فتاحی، حیاتی، رادمهر و حیاتی، اسفند یاری مقدم و زهدی به این حوزه موضوعی پرداخته‌اند [۸-۴]. در ارتباط با پژوهش‌های انجام شده به زبان انگلیسی، علاوه بر سازمان‌های بین‌المللی کتابداری، مانند انجمن کتابخانه‌های تخصصی، انجمن کاناډایی کتابداران پژوهشی و انجمن کتابداری آمریکا که به معرفی صلاحیت‌های کتابداران پرداخته‌اند [۱۱-۹]، پژوهش‌های دیگری را نیز در این زمینه می‌توان نام برد که به معرفی و تبیین صلاحیت‌های مورد نیاز کتابداران می‌پردازند. رحمان، لاوتن و بارنز، چان و ریگان از جمله این مطالعات است [۱۵-۱۲]. اولاه در پژوهشی نشان داد کتابداران پزشکی نیاز دارند تمام صلاحیت‌هایی را که مورد نیاز کتابداران عمومی است کسب کنند. علاوه بر این، دانش کافی را هم در حیطه علوم پزشکی و علوم سلامت که شامل اصطلاحات و مفاهیم پزشکی است، داشته باشند [۱۶]. خادهر و انصاری صلاحیت‌های مورد نیاز مدیران کتابخانه‌ها را به شش دسته: ۱- صلاحیت‌های مدیریتی، ۲- صلاحیت‌های شناختی، ۳- صلاحیت‌های اجتماعی، ۴- صلاحیت‌های انگیزشی، ۵- صلاحیت‌های شخصی و ۶- صلاحیت‌های شغلی تقسیم‌بندی

مقدمه

در جوامع دنیای امروز فناوری اطلاعات و ارتباطات به سرعت در حال گسترش است. فناوری اطلاعات با ارائه اطلاعات و به اشتراک گذاری دانش، جهان را به یک دهکده جهانی که منابع بسیاری در آن واقع شده، تبدیل کرده است. نوآوری‌های فناوری اطلاعات ارائه اطلاعات، تولید، انتقال اطلاعات و رفتارهای اجتماعی انسان‌ها و حتی نهادهای مختلف را دچار تغییرات اساسی کرده است [۱].

با توجه به روند رو به افزایش تولید اطلاعات علمی در زمینه‌های گوناگون و تخصصی شدن بیش از پیش علوم، دسترسی به موقع به اطلاعات دقیق علمی از ضروریات هر جامعه پویا محسوب می‌شود. دسترس پذیر کردن اطلاعات علمی در زمینه‌های مورد نیاز جامعه از رسالت اصلی متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی است. با توجه به افزایش حجم اطلاعات علمی و بروز نوآوری‌ها در ثبت و انتقال اطلاعات، رسالت و وظایف جدید و متفاوتی در رابطه با اطلاع‌رسانی پزشکی بر عهده کتابداران و اطلاع‌رسانان نهاده شده است. واضح است که با تغییر این وظایف، کتابداران نیز باید صلاحیت‌های جدیدی کسب کنند تا به تبع آن، هدف آموزشی کتابداری پزشکی که تربیت کتابدارانی با مهارت‌های لازم برای کار در کتابخانه‌های علوم پزشکی است، تحقق یابد.

کتابدار پزشکی برای انجام وظایف کتابداری به صورتی کارآمد، لازم است که از صلاحیت‌های اساسی و اختصاصی برخوردار باشد. گرچه تاریخچه اعلان صلاحیت کتابداران به بیش از سه دهه قبل برمی‌گردد، اما صلاحیت‌ها پیوسته موضوعی پر اهمیت در بحث‌های شغلی و آموزشی هستند. یکی از رویکردهای مورد توجه در زمینه شناسایی صلاحیت‌ها، دانش، مهارت و نگرش مورد نیاز افراد برای انجام یک حرفه به صورت موفق است [۲]. در تعریف صلاحیت (Competency) می‌توان گفت که صلاحیت مجموعه‌ای از شایستگی‌ها شامل دانش، مهارت و نگرش است که به تناسب هر شغل یا حرفه، تعیین و توسط فرد در فرآیندهای آموزشی و تجربی در محیط‌های آموزشی، کاری و جامعه کسب و تبدیل به رفتار حرفه‌ای می‌شود [۳].

کرده اند [۱۷]. نانتا کامجین در مقاله‌ای به این نکته اشاره می‌کند که با توجه به تکنولوژی‌های جدید، کتابخانه‌ها با انواع تغییرات در حوزه‌های فناوری روبرو هستند که همگی در دانش، مهارت و نقش متخصصین کتابداری و اطلاع‌رسانی تاثیر بسزایی می‌گذارد [۱۸]. اولاه در پژوهشی دیگر بیان می‌کند که توانایی استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و نرم افزار یکپارچه کتابخانه، مهارت‌های ارتباطی نوشتاری و کلامی و نیز توانایی استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی پزشکی مانند به کارگیری پایمده، به ترتیب به عنوان صلاحیت اول، دوم و سوم رتبه بندی شده اند [۱۹].

بررسی مجموع این پیشینه‌ها نشان می‌دهد که اهمیت کتابداران متخصص در آینده این رشته واقعیتهای انکارناپذیر است و صلاحیت‌های معرفی شده توسط انجمن‌ها و افراد صاحب‌نظر در این زمینه، شهادی بر این مسئله است. هم چنین با توجه به دگرگونی‌ها و تحولات اخیر در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، هماهنگ شدن کتابداران با این دگرگونی‌ها و کسب مهارت‌های جدید، ضرورتی انکارناپذیر و واقعیتهای عینی و ملموس برای جامعه کتابداری ایران است. نخستین گام برای رفع این نیازها، شناسایی و تعیین کم و کیف این نیازهاست؛ بدین معنا که باید به صورت دقیق و شفاف نیازهای مهارتی کتابداران شناسایی و تعیین شوند. بنابراین، پژوهش حاضر بر آن است تا به بررسی صلاحیت‌های مورد نیاز کتابداران پزشکی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور و میزان تطابق این صلاحیت‌ها با سرفصل‌های موجود رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی بپردازد.

روش کار

پژوهش حاضر از نوع کاربردی است و به شیوه پیمایشی در سال ۱۳۹۵ انجام گرفته است. جامعه پژوهش را اعضای هیأت علمی، مدیران کتابخانه‌ها و کتابداران شاغل در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور که دارای گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی هستند، تشکیل می‌داد. با توجه به آن که بررسی دیدگاه اعضای هیأت علمی گروه‌های کتابداری و

اطلاع‌رسانی پزشکی مدنظر بوده است، بنابراین فقط دانشگاه‌های علوم پزشکی که دارای گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی بودند، انتخاب گردید.

جامعه آماری پژوهش ۴۸۱ نفر از کتابداران، اعضای هیأت علمی گروه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی و مدیران کتابخانه‌های دانشگاه‌های مورد بررسی است. حجم نمونه بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به میزان ۲۴۰ نفر از دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور، با استفاده از فرمول تعیین حجم نمونه $(n = \frac{z^2 p(1-p)}{d^2})$ انتخاب گردید.

به دلیل متفاوت بودن تعداد اعضای جامعه در این پژوهش، از نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده گردید و دانشگاه‌های علوم پزشکی به عنوان یک طبقه در نظر گرفته شد و نمونه‌ها نیز متناسب با تعداد کتابداران، اعضای هیأت علمی گروه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی و مدیران کتابخانه‌ها در آن دانشگاه توزیع گردید. میزان نمونه در هر یک از دانشگاه‌ها با توجه به تعداد کتابداران، اساتید گروه کتابداری پزشکی و مدیران کتابخانه‌ها در آن دانشگاه عبارتند از: ۳۱ نفر از دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۳۲ نفر از دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، ۲۳ نفر از دانشگاه علوم پزشکی اهواز، ۱۱ نفر از دانشگاه علوم پزشکی بوشهر، ۲۲ نفر از دانشگاه علوم پزشکی تبریز، ۳۰ نفر از دانشگاه علوم پزشکی تهران، ۲۳ نفر از دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، ۳۱ نفر از دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، ۲۳ نفر از دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ۱۴ نفر از دانشگاه علوم پزشکی همدان.

به طور کلی، انجام این پژوهش از سه بخش تشکیل شده است: در مرحله اول، بررسی جامعی از متون به منظور آشنایی با مبانی مفهومی و مطالعات اصلی در زمینه صلاحیت‌ها انجام شد تا صلاحیت‌های کتابداران از طریق متون شناسایی شوند. در مرحله دوم، بر اساس بررسی متون، پرسشنامه پژوهش طراحی و سپس در میان جامعه پژوهش توزیع شد تا دیدگاه آنها در مورد صلاحیت‌های مورد نیازشان سنجیده شود.

پرسشنامه متشکل از دو بخش است: بخش اول پرسشنامه شامل اطلاعات جمعیت شناختی (جنس، سن، مدرک تحصیلی، رشته

از این صلاحیت‌ها در سرفصل‌های درسی گنجانده شده‌اند و به دانشجویان در دوران تحصیل آموزش داده می‌شوند. این سیاهه واری شامل لیست تمام صلاحیت‌ها و دروس مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد بود که به صورت دو گزینه‌ای (بلی، خیر) طراحی شد و به متخصصین این امکان را داد تا بتوانند میزان هم پوشانی صلاحیت‌ها را در سرفصل‌های درسی بررسی کنند.

یافته‌ها

این بخش از پژوهش، صلاحیت‌های شناسایی شده و نمرات میانگین مربوط به آنها را ارائه می‌دهد. یافته‌های به دست آمده (جدول یک) نشان می‌دهد که از دیدگاه اعضای هیأت علمی، بیشترین میانگین مربوط به توانایی اداره کتابخانه و کم‌ترین میانگین مربوط به توانایی در مدیریت بودجه است. از دیدگاه مدیران کتابخانه‌ها، بیشترین میانگین مربوط به توانایی در برنامه‌ریزی امور و کم‌ترین میانگین مربوط به توانایی در مدیریت بودجه است. از دیدگاه کتابداران، بیشترین میانگین مربوط به توانایی اداره کتابخانه و کم‌ترین میانگین مربوط به توانایی در مدیریت بودجه می‌باشد. بنابراین، هر سه جامعه دیدگاه یکسانی نسبت به کم‌اهمیت‌ترین صلاحیت‌های مدیریتی دارند.

تحصیلی، سابقه شغلی) شرکت‌کنندگان در پژوهش و بخش دوم شامل ۶۰ سوال در شش بخش است. هر بخش شامل ده مولفه در مورد صلاحیت‌های مورد نیاز کتابداران پزشکی است که این بخش‌ها عبارتند از: صلاحیت‌های مدیریتی، صلاحیت‌های جستجوی اطلاعات، صلاحیت‌های سیستم‌ها و فناوری اطلاعات، صلاحیت‌های پژوهش، صلاحیت‌های ارتباطی و نهایتاً صلاحیت‌های فردی و اخلاقی. همچنین جهت اطلاع بیشتر از نظر پاسخ‌دهندگان، در انتهای سوالات مربوط به هر بخش، یک سوال باز طراحی شد تا در صورت تمایل توضیح بیشتری در مورد هر یک از مولفه‌ها بیاورند. روایی پرسشنامه توسط ده نفر از اعضای هیأت علمی گروه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی تایید و پایایی آن با محاسبه آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۷ سنجیده شد. داده‌های حاصل از پرسشنامه‌ها در پایان با استفاده از نرم افزار آماری SPSS نسخه ۲۲ تحلیل آماری شد. در این پژوهش برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی، شامل توزیع فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار استفاده شده است.

صلاحیت‌های به دست آمده با سرفصل‌های رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد، توسط پنج نفر از متخصصین کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، بر اساس سیاهه واری تطابق داده شد تا مشخص شود که چه میزان

جدول یک: میانگین صلاحیت‌های مدیریتی از دیدگاه جامعه مورد بررسی

کتابداران	مدیران کتابخانه	اعضای هیأت علمی	صلاحیت‌های مدیریتی
انحراف معیار ± میانگین	انحراف معیار ± میانگین	انحراف معیار ± میانگین	
۴/۷ ± ۰/۴۹	۴/۸ ± ۰/۳۲	۴/۸ ± ۰/۴۰	توانایی اداره کتابخانه
۴/۶ ± ۰/۵۲	۴/۷ ± ۰/۴۹	۴/۸ ± ۰/۴۰	توانایی در تدوین سیاست‌ها
۴/۶ ± ۰/۵۵	۴/۹ ± ۰/۲۸	۴/۶ ± ۰/۴۹	توانایی در برنامه‌ریزی امور
۴/۶ ± ۰/۵۳	۴/۸ ± ۰/۳۲	۴/۵ ± ۰/۵۱	توانایی در تصمیم‌گیری
۴/۶ ± ۰/۵۴	۴/۷ ± ۰/۴۹	۴/۴ ± ۰/۵۱	توانایی در مدیریت زمان و تعیین اولویت‌ها
۴/۴ ± ۰/۷۰	۴/۴ ± ۰/۷۴	۴/۳ ± ۰/۵۸	توانایی در مدیریت بودجه
۴/۶ ± ۰/۵۹	۴/۵ ± ۰/۶۵	۴/۵ ± ۰/۵۰	توانایی در مدیریت تغییر
۴/۶ ± ۰/۵۲	۴/۷ ± ۰/۴۲	۴/۵ ± ۰/۶۰	توانایی در مدیریت و توسعه کارکنان
۴/۷ ± ۰/۵۰	۴/۸ ± ۰/۳۵	۴/۶ ± ۰/۴۹	توانایی در ارزیابی کمی و کیفی عملکرد کتابخانه
۴/۶ ± ۰/۵۳	۴/۸ ± ۰/۴۵	۴/۶ ± ۰/۴۹	توانایی در حل مشکلات شغلی و حرفه‌ای
۴۶/۴ ± ۴/۱۱	۴۷/۷ ± ۳/۴۵	۴۵/۹ ± ۳/۴۱	میانگین کلی صلاحیت‌های مدیریتی

است. از دیدگاه کتابداران، بیشترین میانگین مربوط به آشنایی با جستجوی اطلاعات در حوزه پزشکی و کم‌ترین میانگین مربوط به آشنایی با کاربرد انفورماتیک پزشکی است. بنابراین، اعضای هیأت علمی و کتابداران دیدگاه یکسانی نسبت به مهم‌ترین و کم‌اهمیت‌ترین صلاحیت‌های این بخش دارند.

یافته‌های به دست آمده از جدول دو نشان می‌دهد، از دیدگاه اعضای هیأت علمی، بیشترین میانگین مربوط به آشنایی با جستجوی اطلاعات در حوزه پزشکی و کم‌ترین میانگین مربوط به آشنایی با کاربرد انفورماتیک پزشکی است. از دیدگاه مدیران کتابخانه‌ها، بیشترین میانگین مربوط به توانایی در ارائه خدمات اطلاع‌رسانی و کم‌ترین میانگین مربوط به توانایی در اشاعه و تبادل منابع کتابخانه

جدول دو: میانگین صلاحیت‌های جستجوی اطلاعات از دیدگاه جامعه مورد بررسی

کتابداران	مدیران کتابخانه	اعضای هیأت علمی	صلاحیت‌های جستجوی اطلاعات
انحراف معیار \pm میانگین	معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	
$4/7 \pm 0/47$	$4/7 \pm 0/50$	$5/0 \pm 0/0$	آشنایی با جستجوی اطلاعات در حوزه پزشکی
$4/6 \pm 0/61$	$4/7 \pm 0/51$	$4/6 \pm 0/58$	آشنایی با کاربرد انفورماتیک پزشکی
$4/7 \pm 0/52$	$4/7 \pm 0/45$	$4/9 \pm 0/21$	توانایی در بازیابی اطلاعات
$4/7 \pm 0/48$	$4/8 \pm 0/40$	$4/8 \pm 0/35$	توانایی در ارائه خدمات اطلاع‌رسانی
$4/6 \pm 0/56$	$4/8 \pm 0/40$	$4/7 \pm 0/46$	توانایی در استفاده از ابزارهای اطلاع‌رسانی
$4/7 \pm 0/48$	$4/7 \pm 0/50$	$4/8 \pm 0/40$	توانایی در استفاده از پایگاه‌های کتابشناختی پزشکی
$4/6 \pm 0/60$	$4/6 \pm 0/52$	$4/6 \pm 0/48$	توانایی در استفاده از پورتال منابع دیجیتالی پزشکی
$4/6 \pm 0/51$	$4/6 \pm 0/52$	$4/8 \pm 0/40$	توانایی در استفاده مناسب از اطلاعات پزشکی
$4/5 \pm 0/62$	$4/6 \pm 0/65$	$4/6 \pm 0/57$	توانایی در جستجوی اطلاعات پزشکی مبتنی بر شواهد
$4/6 \pm 0/57$	$4/5 \pm 0/55$	$4/7 \pm 0/46$	توانایی در اشاعه و تبادل منابع کتابخانه
$46/7 \pm 4/11$	$47/0 \pm 3/77$	$47/8 \pm 2/46$	میانگین کلی صلاحیت‌های جستجوی اطلاعات

دیدگاه مدیران کتابخانه‌ها، بیشترین میانگین مربوط به توانایی در استفاده از مهارت‌های هفتگانه رایانه و کم‌ترین میانگین مربوط به توانایی در طراحی و نگهداری صفحات وب است. از دیدگاه کتابداران، بیشترین میانگین مربوط به آشنایی با اینترنت برای استفاده در کتابخانه و کم‌ترین میانگین مربوط به توانایی در طراحی و نگهداری صفحات وب می‌باشد. بنابراین، اعضای هیأت علمی و کتابداران دیدگاه موافقی درباره مهم‌ترین صلاحیت‌های بخش فناوری اطلاعات دارند. از سوی دیگر، دیدگاه مدیران کتابخانه‌ها و کتابداران نیز در مورد کم‌اهمیت‌ترین صلاحیت‌های این بخش یکسان است.

داده‌های به دست آمده از جدول سه نشان می‌دهد، از دیدگاه اعضای هیأت علمی، بیشترین میانگین مربوط به آشنایی با اینترنت برای استفاده در کتابخانه و کم‌ترین میانگین مربوط به توانایی در استفاده از فناوری وب دو در کتابخانه است. وب دو به خدماتی در کتابخانه اطلاق می‌شود که با کاربرد فناوری‌های آن، اطلاعات موجود در کتابخانه فراتر از مرزهای فیزیکی کتابخانه‌ها به گونه مطلوب تر و نوین تری در اختیار نیازمندان اطلاعات قرار می‌گیرد. به بیان دقیق‌تر، مفهوم وب دو به این معناست که با گسترش اینترنت و افزایش کاربران، دیگر کاربران تنها به خواندن اطلاعات اکتفا نمی‌کنند بلکه به نوشتن و تبادل اطلاعات با کاربران مختلف نیز می‌پردازند. از

جدول سه: میانگین صلاحیت‌های فناوری اطلاعات از دیدگاه جامعه مورد بررسی

کتابداران	مدیران کتابخانه	اعضای هیأت علمی	صلاحیت‌های فناوری اطلاعات
انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	
$4/6 \pm 0/56$	$4/7 \pm 0/45$	$4/7 \pm 0/46$	آشنایی با سیستم‌های اتوماسیون یکپارچه کتابخانه
$4/6 \pm 0/57$	$4/6 \pm 0/55$	$4/2 \pm 0/71$	آشنایی با فناوری دیجیتال سازی
$4/5 \pm 0/69$	$4/4 \pm 0/65$	$4/5 \pm 0/67$	آشنایی با مدیریت پایگاه داده پزشکی
$4/7 \pm 0/48$	$4/7 \pm 0/50$	$4/7 \pm 0/43$	آشنایی با اینترنت برای استفاده در کتابخانه
$4/5 \pm 0/61$	$4/5 \pm 0/56$	$4/5 \pm 0/60$	آشنایی با ارتباطات راه دور و کار با شبکه
$4/4 \pm 0/73$	$4/4 \pm 0/65$	$4/2 \pm 0/84$	توانایی در استفاده از فناوری وب دو در کتابخانه
$4/6 \pm 0/57$	$4/6 \pm 0/54$	$4/4 \pm 0/60$	توانایی در توسعه و پشتیبانی از وب سایت کتابخانه
$4/6 \pm 0/53$	$4/7 \pm 0/42$	$4/7 \pm 0/43$	توانایی در استفاده از مهارت‌های هفتگانه رایانه
$4/6 \pm 0/58$	$4/7 \pm 0/51$	$4/7 \pm 0/46$	توانایی در استفاده از نرم افزارهای تخصصی
$4/4 \pm 0/65$	$4/3 \pm 0/77$	$4/2 \pm 0/78$	توانایی در طراحی و نگه داری صفحات وب
$46/1 \pm 4/37$	$46/0 \pm 4/05$	$45/3 \pm 4/47$	میانگین کلی صلاحیت‌های فناوری اطلاعات

به آشنایی با نیازهای پژوهشی کتابخانه و کم‌ترین میانگین مربوط به آشنایی با مبانی آمار توصیفی و استنباطی است. بنابراین، می‌توان گفت که مدیران کتابخانه‌ها و کتابداران در مورد مهم‌ترین صلاحیت‌های پژوهش و هر سه جامعه مورد بررسی در مورد کم‌اهمیت‌ترین صلاحیت‌های این بخش، دیدگاه یکسانی دارند.

یافته‌های به‌دست آمده از جدول چهار نشان می‌دهد، از دیدگاه اعضای هیأت علمی، بیشترین میانگین مربوط به آشنایی با مبانی روش تحقیق و کم‌ترین میانگین مربوط به آشنایی با مبانی آمار توصیفی و استنباطی است. از دیدگاه مدیران کتابخانه‌ها، بیشترین میانگین مربوط به آشنایی با نیازهای پژوهشی کتابخانه و کم‌ترین میانگین مربوط به آشنایی با مبانی آمار توصیفی و استنباطی است. از دیدگاه کتابداران، بیشترین میانگین مربوط

جدول چهار: میانگین صلاحیت‌های پژوهش از دیدگاه جامعه مورد بررسی

کتابداران	مدیران کتابخانه	اعضای هیأت علمی	صلاحیت‌های پژوهش
انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	
$4/4 \pm 0/64$	$4/5 \pm 0/70$	$4/6 \pm 0/58$	آشنایی با مبانی روش تحقیق
$4/4 \pm 0/65$	$4/5 \pm 0/61$	$4/6 \pm 0/60$	آشنایی با اصول و روش‌های مختلف پژوهش
$4/5 \pm 0/55$	$4/6 \pm 0/65$	$4/5 \pm 0/59$	آشنایی با نیازهای پژوهشی کتابخانه
$4/2 \pm 0/77$	$4/1 \pm 0/85$	$4/2 \pm 0/70$	آشنایی با مبانی آمار توصیفی و استنباطی
$4/3 \pm 0/69$	$4/3 \pm 0/73$	$4/5 \pm 0/50$	توانایی در استفاده از ابزارهای پژوهش
$4/3 \pm 0/78$	$4/2 \pm 0/74$	$4/2 \pm 0/64$	توانایی در استفاده از نرم افزارهای تحلیل داده
$4/3 \pm 0/71$	$4/2 \pm 0/83$	$4/3 \pm 0/66$	توانایی در استفاده از روش‌های کمی و کیفی در پژوهش
$4/3 \pm 0/71$	$4/2 \pm 0/80$	$4/4 \pm 0/67$	توانایی در طراحی فرضیات و سوالات پژوهش
$4/4 \pm 0/73$	$4/4 \pm 0/81$	$4/5 \pm 0/60$	توانایی در بکارگیری نرم افزارهای رفرنس نویسی
$4/3 \pm 0/70$	$4/3 \pm 0/75$	$4/5 \pm 0/67$	توانایی در تهیه پروپوزال و انجام طرح پژوهشی
$43/9 \pm 5/72$	$43/6 \pm 6/37$	$44/7 \pm 5/31$	میانگین کلی صلاحیت‌های پژوهش

میانگین مربوط به توانایی در برقراری ارتباط موثر با مراجعان و همکاران و کم‌ترین میانگین مربوط به توانایی در مهارت‌های مشاوره می‌باشد. بنابراین، به طور کلی می‌توان گفت که هر سه جامعه مورد بررسی دیدگاه یکسانی نسبت به مهم‌ترین صلاحیت‌های بخش ارتباطی دارند و مشخصاً دیدگاه اعضای هیأت علمی و مدیران کتابخانه‌ها نیز، درباره کم‌اهمیت‌ترین صلاحیت‌های بخش ارتباطی یکسان است.

یافته‌های به دست آمده از جدول پنج نشان می‌دهد، از دیدگاه اعضای هیأت علمی، بیشترین میانگین مربوط به توانایی در برقراری ارتباط موثر با مراجعان و همکاران و کم‌ترین میانگین مربوط به توانایی در کار با فرهنگ‌های مختلف است. از دیدگاه مدیران کتابخانه‌ها، بیشترین میانگین مربوط به توانایی در برقراری ارتباط موثر با مراجعان و همکاران و کم‌ترین میانگین مربوط به توانایی در کار با فرهنگ‌های مختلف است. از دیدگاه کتابداران، بیشترین

جدول پنج: میانگین صلاحیت‌های ارتباطی از دیدگاه جامعه مورد بررسی

کتابداران	مدیران کتابخانه انحراف	اعضای هیأت علمی	صلاحیت‌های ارتباطی
انحراف معیار \pm میانگین	معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm میانگین	
$4/7 \pm 0/45$	$4/8 \pm 0/42$	$4/9 \pm 0/30$	توانایی در برقراری ارتباط موثر با مراجعان و همکاران
$4/7 \pm 0/48$	$4/8 \pm 0/47$	$4/8 \pm 0/35$	توانایی در برقراری ارتباط موثر با سایر کتابخانه‌ها
$4/6 \pm 0/52$	$4/6 \pm 0/63$	$4/5 \pm 0/50$	توانایی در برقراری ارتباط موثر با ناشران و کارگزاران
$4/5 \pm 0/61$	$4/6 \pm 0/64$	$4/5 \pm 0/60$	توانایی در برقراری ارتباط موثر با انجمن‌های حرفه‌ای
$4/6 \pm 0/58$	$4/8 \pm 0/47$	$4/5 \pm 0/67$	توانایی در اشتراک گذاری دانش و تجربه خود با دیگران
$4/6 \pm 0/53$	$4/6 \pm 0/58$	$4/6 \pm 0/58$	توانایی در انجام کار گروهی
$4/5 \pm 0/64$	$4/4 \pm 0/77$	$4/3 \pm 0/65$	توانایی در کار با فرهنگ‌های مختلف
$4/5 \pm 0/64$	$4/4 \pm 0/65$	$4/5 \pm 0/50$	توانایی در مهارت‌های مشاوره
$4/5 \pm 0/57$	$4/6 \pm 0/59$	$4/4 \pm 0/60$	توانایی در مهارت‌های ارتباطی شفاهی و نوشتاری
$4/6 \pm 0/51$	$4/7 \pm 0/57$	$4/6 \pm 0/58$	توانایی در مهارت‌های ارتباطی کامپیوتری (چت، ایمیل)
$46/3 \pm 4/41$	$46/7 \pm 4/70$	$46/0 \pm 4/19$	میانگین کلی صلاحیت‌های ارتباطی

حرفه‌ای بیرون کتابخانه است. از دیدگاه کتابداران، بیشترین میانگین مربوط به توانایی در اشتیاق به یادگیری مهارت‌های جدید و کم‌ترین میانگین مربوط به توانایی برای شرکت در فعالیت‌های حرفه‌ای بیرون کتابخانه است. بنابراین، می‌توان گفت که دیدگاه هر سه جامعه مورد بررسی درباره کم‌اهمیت‌ترین صلاحیت بخش صلاحیت‌های فردی و اخلاقی یکسان است.

نتایج به دست آمده از جدول شش نشان می‌دهد، از دیدگاه اعضای هیأت علمی، بیشترین میانگین مربوط به توانایی در تعهد به ارائه بهترین خدمات به کاربران و کم‌ترین میانگین مربوط به توانایی برای شرکت در فعالیت‌های حرفه‌ای بیرون کتابخانه است. از دیدگاه مدیران کتابخانه‌ها، بیشترین میانگین مربوط به توانایی در تعهد به ارائه بهترین خدمات به کاربران و کم‌ترین میانگین مربوط به توانایی برای شرکت در فعالیت‌های

جدول شش: میانگین صلاحیت‌های فردی و اخلاقی از دیدگاه جامعه مورد بررسی

کتابداران	مدیران کتابخانه	اعضای هیأت علمی	صلاحیت‌های فردی و اخلاقی
انحراف معیار ± میانگین	انحراف معیار ± میانگین	انحراف معیار ± میانگین	
۴/۸ ± ۰/۴۱	۴/۸ ± ۰/۳۲	۴/۸ ± ۰/۴۰	توانایی در تعهد به ارائه بهترین خدمات به کاربران
۴/۸ ± ۰/۴۳	۴/۸ ± ۰/۳۲	۴/۷ ± ۰/۴۶	توانایی در ایجاد محیطی پر از احترام و اطمینان متقابل
۴/۸ ± ۰/۳۸	۴/۸ ± ۰/۳۸	۴/۷ ± ۰/۴۳	توانایی در اشتیاق به یادگیری مهارت‌های جدید
۴/۸ ± ۰/۴۲	۴/۷ ± ۰/۵۱	۴/۸ ± ۰/۳۵	توانایی در تعهد به اخلاق و ارزش‌های حرفه‌ای
۴/۶ ± ۰/۵۷	۴/۷ ± ۰/۴۹	۴/۶ ± ۰/۵۷	توانایی در تعهد به یادگیری تخصصی و برنامه ریزی شغلی
۴/۶ ± ۰/۵۳	۴/۶ ± ۰/۵۴	۴/۶ ± ۰/۶۵	توانایی در تسلط به زبان انگلیسی (خواندن، نوشتن، مکالمه)
۴/۶ ± ۰/۵۲	۴/۷ ± ۰/۵۱	۴/۶ ± ۰/۴۸	توانایی در سازگاری با تغییرات
۴/۷ ± ۰/۴۸	۴/۶ ± ۰/۵۸	۴/۶ ± ۰/۴۸	توانایی در داشتن تفکر خلاق
۴/۶ ± ۰/۶۱	۴/۵ ± ۰/۶۹	۴/۵ ± ۰/۶۰	توانایی در انجام کار به صورت مستقل
۴/۵ ± ۰/۶۷	۴/۴ ± ۰/۶۵	۴/۳ ± ۰/۵۷	توانایی برای شرکت در فعالیت‌های حرفه‌ای بیرون کتابخانه
۴۷/۰ ± ۳/۸۰	۴۷/۱ ± ۳/۹۸	۴۶/۴ ± ۳/۵۲	میانگین کلی صلاحیت‌های فردی و اخلاقی

فناوری اطلاعات (۷۰ درصد)، صلاحیت‌های ارتباطی (۴۰ درصد) و صلاحیت‌های فردی و اخلاقی (۳۰ درصد) کم‌ترین تطابق را دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

بهبود خدمات هر سازمان در گرو رشد حرفه‌ای و بالا بردن سطح دانش و مهارت‌های علمی و فنی کارکنان آن سازمان است. از آن جا که شناخت صلاحیت‌های کتابداران و ارتقای آن در کتابخانه به عنوان کانون پژوهش، امری ضروری و انکارناپذیر است، بالا بودن سطح دانش و مهارت در کتابداران علوم پزشکی نیز، در راستای پیشرفت کتابخانه‌ها و بهبود خدمات آن امری بسیار مهم تلقی می‌شود.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد، به طور کلی از دیدگاه اعضای هیأت علمی، صلاحیت‌های جستجوی اطلاعات به عنوان مهم‌ترین صلاحیت‌ها شناسایی شدند. یافته‌های پژوهش درباره اهمیت صلاحیت‌های جستجوی اطلاعات از دیدگاه اعضای هیأت علمی، با پژوهش‌های باتلر، نیکولز و نیتکی که نشان دادند صلاحیت‌های جستجو و بازیابی اطلاعات برای کتابداران نقش مهمی ایفا می‌کنند، هم راستا است [۲۲-۲۰].

پس از بررسی‌های انجام شده و تطبیق صلاحیت‌های به دست آمده با سرفصل‌های رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی در مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد، توسط چند نفر از متخصصین کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، براساس سیاهه وارسی مشخص شد که به طور کلی میزان انطباق صلاحیت‌های مورد نیاز کتابداران با سرفصل‌های رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی در مقطع کارشناسی ۶۰ درصد و در مقطع کارشناسی ارشد ۶۶ درصد است.

از سوی دیگر، سیاهه وارسی نشان داد که صلاحیت‌های مدیریتی بیشترین تطابق را با سرفصل مقطع کارشناسی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی (۸۰ درصد)، صلاحیت‌های فناوری اطلاعات (۷۰ درصد)، صلاحیت‌های جستجوی اطلاعات (۶۰ درصد)، صلاحیت‌های ارتباطی (۵۰ درصد)، صلاحیت‌های پژوهش (۴۰ درصد) و صلاحیت‌های فردی و اخلاقی (۳۰ درصد) کم‌ترین تطابق را دارند.

هم چنین صلاحیت‌های مدیریتی بیشترین تطابق را با سرفصل مقطع کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی (۹۰ درصد)، صلاحیت‌های پژوهش (۸۰ درصد)، صلاحیت‌های جستجوی اطلاعات (۷۰ درصد)، صلاحیت‌های

مجموعه‌ای از فعالیت‌ها تعریف می‌شود که داده‌های پژوهشی را حمایت می‌کند. کتابداران و اطلاع‌رسانان پزشکی می‌توانند در امر پژوهش نقش دوگانه‌ای داشته باشند؛ از طرفی، به عنوان پژوهشگر دانش کتابداری را ارتقا دهند و از طرف دیگر، چون پژوهش فرآیندی مبتنی بر اطلاعات است، می‌توانند با هدایت و راهنمایی پژوهش‌گران در فرآیند پژوهش، به گسترش دانش بشری کمک کنند.

نتایج پژوهش حاضر در زمینه کم‌اهمیت بودن صلاحیت‌های پژوهش به نوعی با نتایج بررسی‌های انجمن کتابخانه‌های تخصصی [۲۸]، وب‌جانکشن [۲۹]، انجمن کتابخانه‌های آمریکایی [۱۱] و انجمن آمریکایی کتابخانه‌های حقوق [۳۰] که بر اهمیت صلاحیت‌های پژوهش تاکید کرده‌اند، همخوانی ندارد. با توجه به نتایج پژوهش حاضر در زمینه کم‌اهمیت بودن صلاحیت‌های پژوهشی، می‌توان گفت که با نگاهی به عملکرد کتابداران ایران در گذشته‌های نه چندان دور، متوجه خواهیم شد که کتابداران برخلاف انجام وظیفه و فعالیت در کانون پژوهش، یا توجهی به پژوهش نداشته‌اند و یا در امر پژوهش بسیار کم‌رنج ظاهر شده‌اند. شاید این امر ناشی از رویکرد غیر واقع‌بینانه آنان به حرفه‌ای است که محیط کاری آن مکانی مقدس است. کتابداران با ارتقا صلاحیت علمی و پژوهشی خود باید این باور را در دیدگاه خود بارور سازند که کتابخانه کانون اصلی پژوهش و پژوهش‌پشتوانه آموزش است؛ هیچ آموزشی بدون پشتوانه پژوهش امکان‌پذیر نیست؛ به عبارتی روشن‌تر، هیچ مرکز آموزشی بدون برخورداری از پشتوانه علمی و پژوهشی قادر به ایفای رسالت خود نخواهد بود [۳۱]. کتابخانه‌ها همواره کانون پژوهش بوده‌اند؛ هر زمان که پژوهشی صورت گرفته، کتابخانه در مرکز ثقل آن قرار داشته است. از این رو می‌توان گفت، تمام مراحل پژوهش در ارتباط با کتابخانه است و کمتر تحقیقی بدون دخالت کتابخانه و کتابداران انجام می‌گیرد. کمک کتابداران در امور پژوهشی به منظور هماهنگی کردن خدمات با برنامه‌های تحقیقاتی سازمان اهمیت بسیار دارد. بنابراین، تربیت کتابدارانی با صلاحیت‌ها و مهارت‌های پژوهشی مورد نیاز، برای رسیدن

از سوی دیگر، مدیران کتابخانه‌ها، صلاحیت‌های مدیریتی را به عنوان مهم‌ترین صلاحیت‌ها شناسایی کردند. یافته‌های پژوهش در زمینه اهمیت صلاحیت‌های مدیریتی از دیدگاه مدیران، همسو با پژوهش‌های انصاری [۱۷]، چان [۱۴] و مای فیلد [۲۳] است که صلاحیت‌های مدیریتی را به عنوان صلاحیت‌های اصلی مورد نیاز کتابداران معرفی کرده‌اند. هم‌چنین پژوهش حاضر همسو با پژوهش‌های گایز، سانتر و رحمان است که بر اهمیت صلاحیت‌های مدیریتی تاکید کرده‌اند [۲۴-۲۶].

از دیدگاه کتابداران، صلاحیت‌های فردی و اخلاقی به عنوان مهم‌ترین صلاحیت‌ها شناسایی شدند. یافته‌های پژوهش در زمینه اهمیت صلاحیت‌های بین‌فردی و اخلاقی از دیدگاه کتابداران همسو با یافته‌های پژوهش ریگان [۱۵] و هرنون [۲۷] است که صلاحیت‌های بین‌فردی، اخلاقی، ارتباطی و رفتاری را به عنوان صلاحیت‌های اساسی برای کتابداران مشخص کرده‌اند. اگرچه نگاه پژوهش‌هایی در رابطه با اهمیت و ضرورت به‌کارگیری مهارت‌های ارتباطی در فعالیت‌های اجتماعی گوناگون و در میان متخصصین مختلف در ایران منتشر می‌شود، اما مسئله آن است که متخصصان حرفه کتابداری، بویژه کتابداران تاکنون گرایش زیادی به بررسی و به‌کارگیری مهارت‌های ارتباطی، بخصوص ارتباطات بین‌فردی در فعالیت‌های کتابداری و سازمان کتابخانه از خود نشان نداده‌اند. یکی از کاستی‌هایی که منجر به چنین امری شده، نبود واحد ویژه‌ای در برنامه آموزشی گروه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی در زمینه ارتباط بین‌فردی و اجتماعی و عوامل توسعه‌دهنده این مهارت در میان کتابداران است.

از دیدگاه هر سه جامعه مورد بررسی، صلاحیت‌های پژوهش به عنوان کم‌اهمیت‌ترین صلاحیت‌ها شناسایی شدند. با توجه به اینکه اطلاعات پشتوانه پژوهش است، کتابداران و متخصصان اطلاع‌رسانی که در فعالیت‌های مربوط به گردآوری، پردازش، ذخیره و بازیابی اطلاعات تبحر دارند، می‌توانند در فرآیند پژوهش نقش مفید و مؤثری داشته باشند. با این اوصاف، در فرآیند پژوهش، کتابخانه به عنوان

یکی از مسایل بحث برانگیز در کتابخانه‌ها، به عنوان یک نهاد علمی و خدماتی، تربیت کتابدارانی است که مهارت‌های لازم و ضروری را برای اداره کتابخانه‌ها و ارائه خدمات کتابخانه‌ای داشته باشند. قطعاً عملکرد صحیح کتابداران در پرتو داشتن مهارت‌های لازم، در پیشبرد اهداف کتابخانه‌ها و اثر بخشی آن مؤثر خواهد بود.

از آن جایی که محیط کار در کتابخانه‌ها به سرعت در حال تغییر است، کتابداران باید پیوسته به کسب مهارت‌های جدید و تقویت مهارت‌های فعلی موردنیازشان پردازند. کتابداران پزشکی برای همگام بودن با تغییرات و تحولات حرفه‌ای نیاز به آموزش و یادگیری مداوم دارند تا قادر به سازگاری با این تغییرات باشند و بتوانند در رشد و توسعه حرفه کتابداری توانمند ظاهر شوند.

یادآور می‌شود که در پژوهش حاضر، برخی از صلاحیت‌ها برای پاسخ دهندگان شاید به این دلیل که اکثر ایشان آنها را از وظایف متخصصان رشته پزشکی می‌دانند، گاه بسیار مبهم و پوشیده بوده و از دیدگاه افراد جامعه کم ارزش و غیر ضروری دانسته شده است. فقدان اطلاعات، عدم آموزش این مهارت‌ها و هم چنین عدم تقاضا برای چنین خدماتی، احتمالاً ناشی از آگاهی محدود نسبت به نقش‌های در حال ظهور کتابداران پزشکی است. از سویی دیگر احتمال دارد تحولات عمده در رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی و انفورماتیک پزشکی هنوز به خوبی توسط کتابداران پزشکی درک نشده باشد. بنابراین، استادان کتابداری باید برای بالابردن سطح دانش و مهارت دانشجویان نسبت به اصول و فنون کتابداری جدید و تقویت مفاهیم سنتی و کاربردی حوزه کتابداری تلاش کنند و مدیران و مسئولان در ارتقای سطح آموزش‌های ضمن خدمت کتابداران و کمک به افزایش دانش و مهارت ایشان بکوشند.

براساس نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود، کتابداران پزشکی آگاهی خود را در مورد تحولات و دگرگونی‌های حرفه افزایش دهند؛ این افزایش آگاهی از طریق شرکت در سمینارها، کارگاه‌ها و مذاکرات انجمن کتابداران پزشکی امکان پذیر است. هم چنین کتابداران به منظور درک تحولانی که در کتابخانه‌های دیگر روی می‌دهد، باید به مطالعه و

سازمان به اهداف خود بسیار حائز اهمیت است؛ با این وجود کتابداران کمتر خود را مستقیماً درگیر مقوله پژوهش کرده‌اند. از طرفی، دانشگاه‌های علوم پزشکی به دلیل بالابودن سطح مراجعان و نیازهای اطلاعاتی خاص موردنیاز آن‌ها، ضرورت این مسئله دوچندان می‌شود؛ بنابراین، با توجه به پایین بودن میانگین اهمیت صلاحیت‌های پژوهشی کتابداران دانشگاه‌های علوم پزشکی موردبررسی نسبت به سایر صلاحیت‌ها، لزوم درگیر کردن بیشتر کتابداران در پروژه‌های تحقیقاتی و آشنایی بیشتر کتابداران با مسئله تحقیق و پژوهش بیشتر مشخص می‌گردد.

از سوی دیگر، یافته‌های پژوهش نشان داد که میزان انطباق صلاحیت‌های موردنیاز کتابداران با سرفصل‌های رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی در مقطع کارشناسی ۶۰ درصد و در مقطع کارشناسی ارشد ۶۶ درصد است؛ از این رو، با توجه به نتایج پژوهش می‌توان گفت، سرفصل فعلی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی در مقطع کارشناسی در زمینه صلاحیت‌های پژوهش و بخصوص در زمینه صلاحیت‌های فردی و اخلاقی و سرفصل رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی در مقطع کارشناسی ارشد در زمینه صلاحیت‌های ارتباطی و صلاحیت‌های فردی و اخلاقی نیاز به بازنگری و تجدیدنظر اساسی دارد.

یافته‌های پژوهش در زمینه نقاط ضعف سرفصل‌های رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی هم سو با پژوهش درموند [۳۲] است که پیشنهاد می‌کند، برنامه‌های آموزشی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی باید صلاحیت‌های ارتباطی و بین فردی را به صورت عملی مطرح کند؛ زیرا آموزش این صلاحیت‌ها در محیط کلاس درس مشکل است. آموزش و انجام برخی از فعالیت‌ها، مانند کارگروهی و ارائه‌های کلاسی می‌تواند در بهبود مهارت‌های بین فردی مفید و موثر واقع شود. بنابراین، گروه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی باید به ارزیابی مجدد برنامه درسی در مقاطع مختلف آموزشی پردازند و در برنامه‌های آموزشی به صلاحیت‌های ارتباطی، فردی و اخلاقی، آموزش کاربران و پژوهش - که برای کارکنان و کتابداران مهم هستند - توجه بیشتری داشته باشند.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر بدون هیچ‌گونه حمایت مالی و سازمانی انجام شده است. گفتنی است، در این مطالعه تمامی ملاحظات اخلاقی، از جمله شرط امانت و صداقت مورد توجه قرار گرفته است.

پژوهش مبادرت ورز ند. صلاحیت‌های حرفه‌ای خاص کتابداران پزشکی برای کسب دانش و مهارت مورد نیاز کتابداران پزشکی و آماده به کار کردن آنها در کتابخانه‌های پزشکی می‌تواند مفید باشد. هم‌چنین با توجه به فرآیند طولانی و زمان‌بر بازنگاری در سرفصل‌ها و برنامه آموزشی رشته، لازم است کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی برای ارتقای سطح مهارت ارتباطی، فردی و اخلاقی کتابداران منطبق با پیشرفت‌های حوزه کتابداری و آموزش شیوه‌های نوین کتابداری برای کتابداران پزشکی برگزار شود.

باتوجه به یافته‌های پژوهش حاضر، پیشنهاد می‌شود که نقاط ضعف کتابداران مورد توجه مسئولان قرار گیرد تا با منطبق کردن سرفصل دروس دانشجویان رشته کتابداری با نیازهای جدید کتابخانه‌ها، به گونه‌ای اساسی و بنیادین به آموزش نیروی کارآمد کتابخانه‌ها بپردازند. لازم است، مدیران کتابخانه‌های دانشگاهی مباحث راهبردی کتابخانه‌ها را نظیر شرکت در فرایندهای آموزشی، مدیریت پایگاه‌های اطلاعات علمی و سایر مباحثی که تاکنون شناسایی نشده‌اند، بررسی کنند. هم‌چنین لازم است، تربیت و تعلیم کارمندان کتابخانه‌ها ارتقا یابد. امروزه صلاحیت‌های جدید شغلی باید گستره‌عظیمی از مهارت‌ها را دربرداشته باشد کتابداران نیز نیازمند دانش بیشتر و درک عمیق‌تر در تمام زمینه‌ها، به ویژه در پژوهش، رشد فناوری اطلاعات، آموزش‌های الکترونیکی و دانش الکترونیکی هستند و موفقیت کتابداران مبتنی بر پایه داشتن صلاحیت‌های گوناگون و مناسب در زمینه ارتباطات، ایجاد رشد فردی، آموزش، تجزیه، تحلیل و پژوهش است. باید دانست که کتابداران و مدیران ارشد می‌توانند از همکاری در آموزش‌های عملیاتی و تحقیقاتی و سایر فعالیت‌های توسعه منابع انسانی سود ببرند. از سوی دیگر، برنامه‌های توسعه منابع انسانی کتابخانه‌های دانشگاهی نیازمند برنامه ریزی راهبردی و همکاری در ارتباط با سایر دانشگاه‌ها است تا کتابخانه‌های دانشگاهی بتواند در محیط‌های شبکه‌ای جدید با یکدیگر تطابق و همانندی داشته باشند.

References

1. Biglu MH. Scientometric study of patent literature in MEDLINE & SCI [Ph.D. Thesis]. Humboldt-Universität zu Berlin, Philosophische Fakultät I; 2008.
2. Bryant J, Poustie K. Competencies Needed by Public Library Staff. Gutersloh: Bertelsmann Foundation; 2001 .
3. Griffiths JM, King DW. New Directions in Library and Information Science Education. Final Report: ERIC; 1985.
4. Hayati Z. Competency definition for Iranian library and information professionals in public libraries. *International Journal of Information Science and Management (IJISM)* 2012;6(1):73-86.
5. Tahavori Z, Fattahi R. [The survey of the viewpoint of heads of divisions at central libraries of Iranian universities about their professional duties, knowledge and competencies]. *Studies in Education and Psychology* 2005;5(2):37-60. [Persian]
6. Hayati Z. [The survey of professional competencies needed of librarians in the special library]. *Proceedings of the 7th Conference of Management and Planning Organizations Librarians*; Mar 9-11; Rasht, Iran 2004. [Persian]
7. Radmehr A, Hayati Z. [The study of human resources in academic and research libraries]. *National Studies on Librarianship and Information Organization* 2007;18(2):69-84. [Persian]
8. Isfandyari Moghaddam A, Zohdi S. A study on the skills and capabilities of digital librarians: a case of librarians at Tabriz academic libraries. *Library and Information Science* 2012;15(3):191-217.
9. Association SL. Competencies for Information Professionals. Special Libraries Association. Retrieved May 27. 2016. Available from: URL: <https://www.sla.org/about-sla/competencies>.
10. Belzile S, Busby L, DeLong K, Garnett J, Haines M, Ingles E, et al. Core Competencies for 21st Century CARL Librarians. Canadian Association of Research Libraries 2010. Retrieved April 27. 2017. Available from: URL: http://www.carl-abrc.ca/doc/core_comp_profile-e.pdf
11. Hours TC. ALA's Core Competences of Librarianship. Retrieved April 27. 2017. Available from: URL: <http://www.ala.org/educationcareers/sites/ala.org.educationcareers/files/content/careers/corecomp/corecompetences/finalcorecompstat09.pdf>
12. Rehman S. Developing new competencies among LIS professionals: Challenges for educators. *Pakistan Journal of Library & Information Science (PJIM&L)* 2008; 9:67-81.
13. Lawton A, Burns J. A review of competencies needed for health librarians—a comparison of Irish and international practice. *Health Information & Libraries Journal* 2015;32(2):84-94.
14. Chan DC. Core competencies for public libraries in a networked world. *Proceedings of the Annual Conference of CAIS/Actes du congrès annuel de l'ACSI*; 2013 Oct 19.

15. Reagon RA. Competencies required by South African, entry-level, library and information science graduates [Ph.D. Thesis]. Department of Library and Information Science, University of the Western Cape; 2005.
16. Ullah M, Anwar MA. Developing competencies for medical librarians in Pakistan. *Health Information & Libraries Journal* 2013;30(1):59-71.
17. Al Ansari H, al Khadher O. Developing a leadership competency model for library and information professionals in Kuwait. *Libri* 2011;61(3):239-46.
18. Nonthacumjane P. Key skills and competencies of a new generation of LIS professionals. *IFLA journal* 2011;37(4):280-8.
19. Ullah M, Ameen K, Bakhtar S. Professional activities, needed competencies and training needs of medical librarians in Pakistan. *Education for Information* 2010;28(2):115-23.
20. Buttler L, Du Mont R. Library and information science competencies revisited. *Journal of education for library and information science* 1996; 37(1): 44-62.
21. Nichols MT, Sikes J, Isselmann MM, Ayers RS. Survival in transition or implementing information science core competencies. *Bulletin of the American Society for Information Science and Technology* 1996;22(2):11-5.
22. Nikecki DA. Competencies required of public services librarians to use new technologies. *Clinic on Library Applications of Data Processing* (20th: 1983). 1983.
23. Roper FW, Mayfield MK. Surveying knowledge and skills in the health sciences: results and implications. *Bulletin of the Medical Library Association* 1993;81(4): 396.
24. Giuse NB, Huber JT, Kafantaris SR, Giuse DA, Miller MD, Giles DE, et al. Preparing librarians to meet the challenges of today's health care environment. *Journal of the American Medical Informatics Association* 1997;4(1):57-67.
25. Santra N. Academic medical librarians in Malaysia: what roles do they play? *Malaysian Journal of Library and Information Science* 2007;12(1):83-96.
26. Rehman S, Majid S, Baker ABA. Competency definition and validation for library and information professionals in Malaysia. *Journal of education for library and information science* 1998;39(2):100-17.
27. Hernon P, Powell RR, Young AP. University library directors in the Association of Research Libraries: The next generation, part one. *College & Research Libraries* 2001;62(2): 116-146.
28. Association SL. Competencies for special librarians of the 21st century. Washington, DC: SLA. 1996.
29. Gutsche B, Hough B, editors. *Competency Index for the Library Field*. Dublin, Oh: OCLC; 2014. Available from: URL: <https://www.webjunction.org/content/dam/WebJunction/Documents/webJunction/2014-03/Competency-Index-2014.pdf>
30. Libraries AAL. COMPETENCIES OF LAW LIBRARIANSHIP 2010. Available from: URL:

<http://www.aallnet.org/mm/Leadership-Governance/policies/PublicPolicies/competencies>.

31. Biglu M-H, Omid A. A bibliometric study of scientific output in Tabriz University of Medical Science. Proceedings of 10th International Conference of the International Society for Scientometrics and Informetrics; Stockholm: ISSI 2005.p.143-156.

32. DeArmond A, Oster A, Overhauser E, Palos M, Powell S, Sago K, et al. Preparing Science Librarians for Success: An Evaluation of Position Advertisements and Recommendations for Library Science Curricula. Issues in Science and Technology Librarianship. 2009.

The Competency Requirements for Academic Librarians of Medical Universities in Iran

Abotalebi P¹/ Biglu MH²

Abstract

Introduction: The major objective of library and information science education is to train skilled human resources for medical libraries. This study aimed to explore the competencies required for librarians in medical universities, and their conformity with library and information science syllabi in Iran.

Methods: This applied survey, was conducted in 2016-2017. The population of the study consisted of all faculty members of library and information science departments, the librarians and library directors of medical universities from among whom a total number of 240 persons were randomly selected. A questionnaire was used for collecting data which were then analyzed using SPSS version 22.

Results: According to the findings, searching information, managerial and personal and ethical competencies were considered as the most important competencies from the perspective of faculty members, library directors and librarians, respectively. The results also indicated that research competencies were considered as the least important competencies by the three groups. The conformity of required competencies for librarians with library and information science syllabi at undergraduate postgraduate levels was 60 and 66%, respectively.

Conclusion: Medical librarians are required to acquire necessary abilities to enhance their professional knowledge and skills. The competencies presented in this study can be helpful for medical library and information profession.

Keywords: professional competence, Librarians, library director, faculty members, medical universities, Iran

• Received: 7/Aug/2016 • Modified: 24/Dec/2016 • Accepted: 8/March/2017

1. Msc in Medical Library & Information Science, School of Paramedical Sciences, Tabriz University of Medical Sciences, Tabriz, Iran

2. Associate Professor of Basic Sciences Department, School of Paramedical Sciences, Tabriz University of Medical Sciences, Tabriz, Iran; Corresponding Author (mh_biglu@yahoo.com)